B E E L D H O U W E R

Jozef Kets

B E E L D H O U W E R

Jozef Kets

COLOFON

Fotografie: Joseph Schreurer
Lay-out: Peggy Wouters
Drukwerk: Secretariaat/stadsdrukkerij
Bindwerk: Beschermde Werkplaats Antwerpen
Verantwoordelijk uitgever: M. Verstraelen, 2140 Borgerhout
Wettelijk depotnummer: D/1996/0306/70

V O O R W O O R D

Dit keer brengen we een tijd- en leeftijdgenoot, beeldhouwer **Jozef Kets**. Een eerlijk en eenvoudig kunstenaar met authentieke kunst. Er zijn geen hoogdravende stadhuiswoorden nodig om U in te leiden in het oeuvre van Jozef Kets. Het is toegankelijk en begrijpelijk, het heeft zin en inhoud en het getuigt van gedegen vakmanschap en verfijnd esthetisch gevoel. Wie de laatste 20 jaar in Borgerhout is gehuwd in het oud-gemeentehuis of bij een huwelijk is aanwezig geweest, werd in de Trouwzaal geboeid door een meer dan levensgroot dubbelbeeld "Ontmoeting" (1974) door Beeldhouwer Kets.

Deze tentoonstelling leert U deze kunstenaar opnieuw ontdekken met recent werk uit de laatste jaren. Met de uitleg van Dirk Stappaerts in deze catalogus zit U goed. Deze laatste burgemeester van het autonome Borgerhout - voor de fusie in Groot-Antwerpen - is de auteur van de grote Kets-monografie in 1981 en van diverse andere publicaties over Jozef Kets.

Jan Van Oostende
Voorzitter C.A.W. Borgerhout

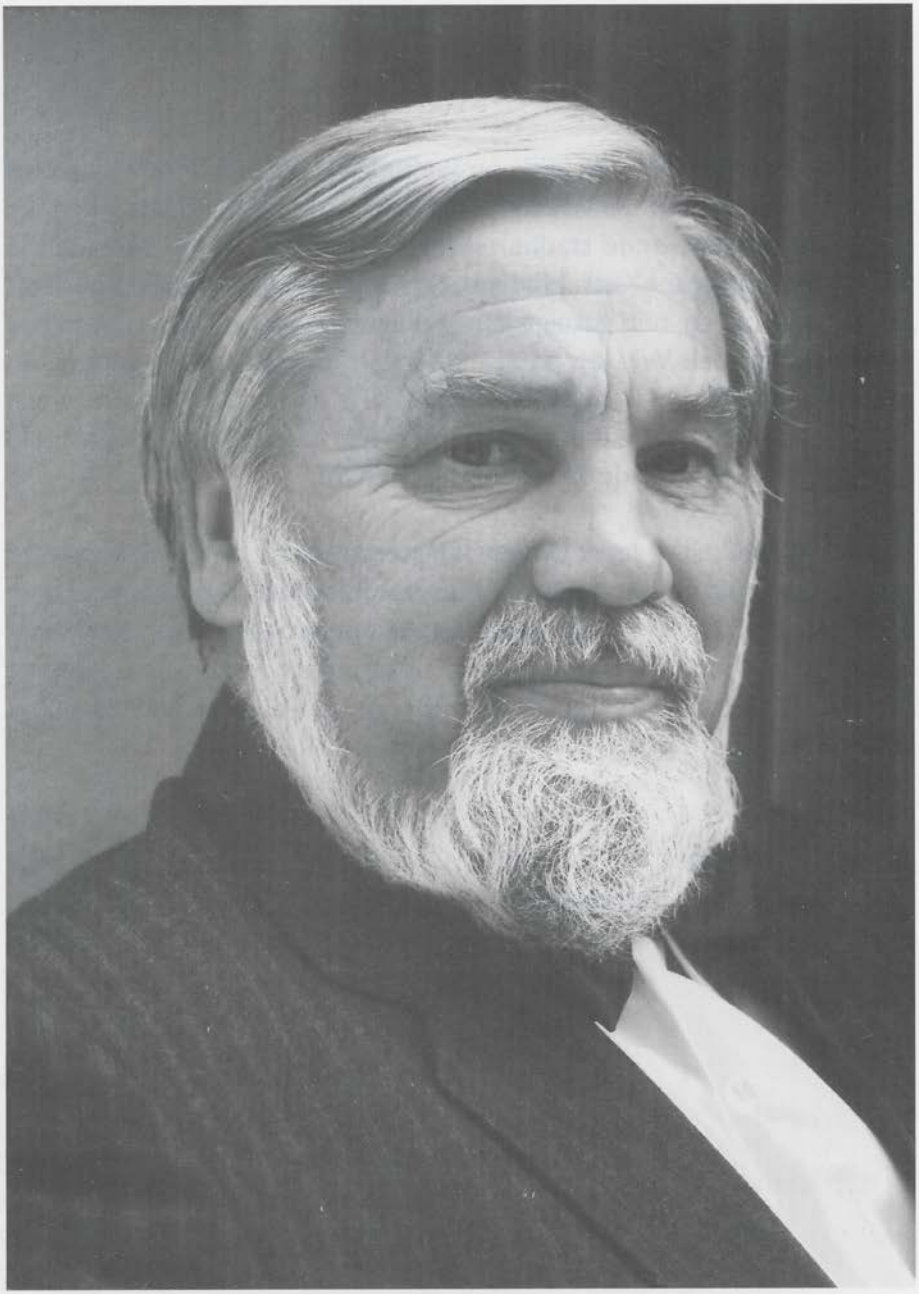

Jozef Kets

Leven & werk.

Reeds meermaals had ik de vererende opdracht om monografische werken over deze aktieve kunstenaar te redigeren of in te leiden. Meermaals viel mij ook de gelukkige opdracht te beurt om individuele tentoonstellingen van Jozef Kets voor een breed publiek in te leiden.

Ook met deze catalogusinleiding wil ik er mij bewust verre van houden om met een aantal rake formuleringen of wetenschappelijk bedachte kunsthistorische 'Hineininterpretierungen' - hoe goed en oprecht ook bedoeld! - 'nu reeds' een definitief waardeoordeel te vellen over deze nog steeds verder evoluerende, aktieve artiest. De huidige Borgerhoutse overzichtstentoonstelling geeft hiervan andermaal een sprekend bewijs. Ik wens hierover trouwens mijn oordeel uit 1981 te herhalen: "Hoe kan trouwens over aktuele kunst, creatie in volle geboorte, artistieke aktiviteit, gebonden aan ons eigen milieu en tijdsbeeld een definitieve, dit wil zeggen, voor nu en altijd, een afgesloten evaluatie neergeschreven worden?"

Daarom wil ook deze inleiding zich bewust beperken tot een soort begeleidende verkenningstocht van een waardevol medemens en een hoogbegaafd kunstenaar. Gelieve deze bladzijden dan ook slechts te beschouwen als een premature synthese en verklarende nota van het belangrijkste oeuvre van deze artiest, met een aanstipping slechts van de voornaamste invloeden en evoluties, die zijn sculpturaal oeuvre in de loop der jaren ondergaan en beïnvloed heeft.

Alhoewel diverse publikaties en allerhande tentoonstellingen de figuur Jozef Kets toch niet voldoende hebben doen doorbreken in bredere kring, is dit in feite te betreuren. Kets heeft nochtans, in de kracht van zijn jaren, in de evolutie van de tijd inderdaad een heel aparte, eigen karakteristieke stijl verworven, waardoor hij onmiskenbaar dadelijk tussen andere beeldhouwers te herkennen en te positioneren valt. Dit resulteert niet alleen uit zijn technische perfectie als kappend vakman, die op uiterst selectieve wijze zijn uitgebreide variatie van houtmaterries weet te bemeesteren, maar wellicht nog meer door zijn nooit verloren kontakt met de wereld-werkelijkheid en daarin de alom-aanwezigheid van de menselijke figuur.

Wijlen kunstcriticus René Turkry schreef in dit verband ooit over Jozef Kets het volgende: "De werken van Jozef Kets bezitten een sterke binding met de menselijke figuur. Figuren worden op een doorgedreven manier gestileerd. Niet alleen mensen, maar ook ideeën en sociale bewogenheid geeft hij gestalte. Zijn werken zijn afwisselend figuratief en abstract; vele kan men situeren in de tussengelegen zone. Jozef Kets laat zijn innerlijke geladenheid niet in een al te expansieve roes uitdijen. Hij kapt niet louter met het gevoel als emotionele drijfveer. Veeleer ervaart hij zijn kunst als een zelfstandige kracht die mensen, dingen en sentimenten wil synthetiseren. Impulsen alleen volstaan niet omdat hij zijn onderwerp ook geestelijk benadert en kneedt. Het is verheugend vast te stellen dat hij bezinning voor temperament stelt, zonder dat hij nochtans het sentiment in het louter cerebrale laat ondergaan." (1)

Jozef Kets is geen egotripper, slechts verstaanbaar voor een handjevol pseudo-intellectuele high-brows. Iedereen zonder uitzondering kan zijn werk begrijpen en smaken. Toch is er in zijn oeuvre steeds een diepere inhoud, steeds op een adekwate sculpturale wijze tot expressie gebracht. Zijn werk slingert zich eigenlijk bestendig tussen een uitgesproken beweeglijk vitalisme en een meditatieve overpeinzing.

Het oeuvre is de juiste veruitwendiging van de artistieke persoonlijkheid van Kets, een man met een gevoelig hart, een rusteloos zoekende geest en de gave tot rijpe overweging. Dezelfde kunstcriticus bracht het aldus onder woorden: "Het (werk) registreert iets van de animositeit van deze onrustige tijd. Bovenal is de kunst van Jozef Kets menselijk georiënteerd. De sublimering van de thema's verraadt de impact van Kets' persoonlijke visie. Zijn beeldhouwwerk kan men met het intellect genieten en met het hart liefhebben." (2)

Wie is toch deze kleine, breed geschouderde man? Enige psychologische introspectie in zijn persoonlijkheid wordt mij vergemakkelijkt, enerzijds door een jarenlange persoonlijke hechte kameraadschap, anderzijds door zijn spontaan-sympathieke omgang en zijn gulle lach, waardoor hij zich enigszins vanzelf blootgeeft en aldus zelf iedere zweem van gedwongenheid en officialiteit definitief doorprikt.

Nu eens peinzend en verstrooid graaiend in zijn weelderige ringbaard, dan weer met geestdriftig schitterende knijp-oogjes ten teken van kameraadschappelijke verstandhouding, onderlijnd met een ferme armstoot, geraakt hij met een groots gebarenspel van zijn stevige beeldhouwersarmen in vervoering wanneer hij het heeft over zijn toekomstplannen. (3) Op dat moment schieten de woorden van entoesiasme te kort en gebruikt Jozef Kets dat eigenaardige taalmengsel van Lierse oorsprong, Antwerpse beïnvloeding en de vele neologismen van eigen maaksel!.

• • •

Het leven van Kets is dat van een doodgewone man uit onze contreien; zeker geen reeks van wereldschokkende feiten. Jozef Kets is de eenvoudige volksjongen, die zich slechts door een harde verbeten wil en een praktisch onvermoeibare werkkracht, gekoppeld aan nuchtere realiteitszin, heeft weten op te werken tot een karaktervaste autonome persoonlijkheid.

Jozef Kets werd op 19 januari 1932 te Lier geboren. Jozef Kets koesterde steeds veel belangstelling voor zijn vader, die meubelmaker was. De jonge Kets zou dan ook een streng technische opleiding in de houtbranche krijgen. In 1949 behaalde Jozef Kets een A3-diploma voor schrijnwerkerij. Het daaropvolgende jaar reeds wordt deze eerste onderscheiding in vakbekwaamheid aangevuld met een dito-diploma voor meubelmakerij. In 1951 behaalt hij nog een diploma van bouwkundig tekenen.

Intussen heeft de jonge Jozef Kets zijn geboortestad Lier verlaten en zich te Deurne bij Antwerpen gevestigd. Door toedoen van zijn vriend, tevens burgemeester van het toen nog zelfstandige Deurne, Maurice Dequeecker, die zich tevens belastte met het lokale onderwijs, kreeg Jozef Kets een betrekking toegewezen als leraar plastische opvoeding in het moeilijke Bijzonder Technisch Onderwijs.
Bij deze jonge kinderen met leermoeilijkheden heeft Jozef Kets het zeker niet onder de markt. Te meer, omdat hij obstinaat blijft geloven in zijn missionaire taak van psycholoog en pedagoog, die onze jeugd nog iets wil bijbrengen over begrippen als schoonheid, schepping en kunst. Zijn dagelijkse lespraktijk wordt andermaal beknaagd door een behoefte aan verdere beroepsvervolmaking en adekwate bijscholing. Door zelfstudie, te midden van een zorgen vragend jong gezin, behaalt hij in 1963 het diploma van Praktijkleraar, met specialisatie Hout en Bouw. Amper vier jaar later zet hij de kroon op zijn studielust, door het behalen van het diploma in de Hogere Opvoedkundige Wetenschappen te Mechelen.

Al deze onderscheidigen en hogere diploma's zullen hem ten goede komen in zijn dagelijks kontakt met de kinderen in het Deurnese onderwijs, maar ook zijn persoonlijke positie in de schoolhiërarchie verbeteren. Jozef Kets werd inderdaad bevorderd tot rechterhand van de directie, gedeeltelijk ontlast van de onderwijsopdracht maar belast met de grotere verantwoordelijkheid voor het beheer over de werkateliers en de aankoop van de benodigde materialen.

Intussen bouwde Jozef Kets zijn eigen atelier aan de Boterlaarbaan 419 te Deurne. Dit atelier zal trouwens een zeer belangrijke plaats gaan innemen in de groeiende bekendheid van het sculpturale talent van de kunstenaar. Door de jaarlijkse of tweejaarlijkse openstelling van zijn atelier, dan telkens herschapen in een praktische expositieruimte, zal Jozef Kets aan een bewust opendeurpolitiek doen.

Kets blijft hierbij de man van het volk, die ook zijn kunst voor een zo breed mogelijk publiek wil toegankelijk houden. Bij hem blijft het algemeen menselijke van kracht. Kets wil geen slachtoffer worden van enige indeling bij een bepaald -isme of ten offer vallen van de 'moloch' van het geld, kortstondige mode, winstbejag of commercialiteit. (4)

Het oeuvre van Jozef Kets ontstaat immers steeds uit een innerlijke behoefte aan grote mededeelzaamheid, sluimerend wachtend op een gesprekspartner, die deelachtig wil worden aan de aangereikte boodschap. Uit het sierlijke lijnenspel van de telkens weer adekwate vormgeving springen als het ware het geconcretiseerde ideeëngoed of de geabstraheerde figuraties op het projektiescherm van onze ontvankelijkheid over. De kunstenaar doet een warm beroep op onze rede, onze sensitiviteit, onze intuïtie, onze psychologische variatie om zijn rijk geschakeerde beeldentaal te vatten, te omhelzen, lief te hebben, te bevestigen...

• • •

Zijn specifieke opleiding in houtbewerking predestineerde als het ware Jozef Kets tot het harde bestaan van beeldhouwer. Beeldhouwen betekent voor Jozef Kets letterlijk 'de in de hardste houtsoorten sluimerende idieeën-beelden ont-dekkend uitHOUWEN, ontdoen van hun hinderende bast' om ze in puur geweld van explosieve schoonheid en erotische bekoorlijkheid te laten converseren met de omringende ruimte.

Ook tijdens zijn vakantieperioden, in het Zuidfranse Agde, in de klaterende koelte van de Hérault, heeft Kets steeds hard gewerkt aan de uitdieping van zijn stilistisch natuurtalent.

Als exposant treedt Jozef Kets voor het eerst naar buiten in 1958, te Brasschaat, samen met onder meer kunstschilder-auteur en Ost-kenner, Frans Mertens. Buiten zijn reeds genoemde ateliertentoonstellingen werd zijn nog jonge werk opgemerkt in de individuele exposities van Studio Cogels in Deurne in 1962, 1963 en 1965.

De ruimere belangstelling voor zijn oeuvre en de grotere bekendheid buiten zijn woonplaats begonnen. We verwijzen naar de tentoonstellingen in de Culturele Kring van het Instituut Agnetendal te Peer (1966), de galerij van de BP-building te Antwerpen in 1967 en zeker de exceptionele uitnodiging tot exposeren in het Cultureel Centrum van Brussel te Neder-over-Heembeek in de oude St.-Niklaaskerk in 1967. Bij de heruitgave van deze suksesrijke tentoonstelling in 1969 was er tevens de officiële erkenning van overheidswege in de aanwezigheid van Piet Vermeylen, de toenmalige Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur, die zijn lof uitsprak over de sculpturale creaties van Jozef Kets.

Het Gemeentebestuur van Deurne kocht voor het lokale kunstpatrimonium drie beeldhouwwerken van Jozef Kets aan. Ook voor het vakantiehuis van de Socialistische Vooruitziende Vrouwen, 'De Opsinjoorkens' te Oostduinkerke werd een sculptuur aangekocht. Verder voerde de beeldhouwer nog een officiële opdracht uit voor het Sociaal Tehuis van het kinderheil te Antwerpen-Linkeroever.

Op het Unoplein, realiseerde beeldhouwer Jozef Kets, voor het nieuwe Gemeentehuis van Deurne, de openluchtsculptuur 'Opwaarts'. De idee, die Kets ten basis legde van zijn openluchtstructuur was de stuwende kracht van de groei en bloei van de gemeente Deurne.

Het gemeentebeleid als een verantwoorde programmatie van sociale vooruitgang, culturele bewustwording en artistieke volksverheffing. Het beeld 'Opwaarts' is in ieder geval het blijvende getuigenis van een duidelijke opwaartse beweging van een massa, symbolisch voorgesteld in de ritmisch-alternerende stijgende lijnen van spanning en stuwing, in een vibrerende totaliteit van kwartcirkelbogen.

• • •

De tentoonstellingsagenda van Jozef Kets blijft druk bezet: te Deurne stelde hij verder ten toon in de galerie Etablissementen Denayer N.V. (1969 en 1970) en dezelfde jaren in de Galerij Vandenboom. Verder stelde Kets ten toon in Trefpunt '69, in het Limburgse Stevoort (1969), het Houtstudiecentrum voor het Technisch Onderwijs in Schoten (1969), alsook in het Gemeentehuis van Boom.

In zijn beeldhouwkunst bleek Jozef Kets intussen een verknocht beoefenaar van de houtsculptuur. Daarbij ging zijn voorliefde uit naar de edelere houtsoorten, zoals ebbehout, kambala, Kongolese palissander (ook bubinga genoemd), eik, Braziliaanse palm, afzelia, wengé en inlandse kerselaar.

Voor de kunstenaar zit hierin niet enkel de uitdaging van de soms zeldzame vinding van houtsoorten, zoals ebbehout, palissander en palm, waarvan een grotere hoeveelheid kostbaardere kilo's noodzakelijk is, zelf voor een beeldje van beperkte omvang. Grotere uitdaging voor de kunstenaar vormt de structuurmoeilijkheid van het hout zelf, zoals de donkere hardheid van het ebbehout, de dichte bruin-rose structuur van de palissander en de beenkleurige onverzettelijkheid van de palm. Voor zijn veelvuldige koppen gebruikte Jozef Kets bij voorkeur Kambala, een verwante van de teak, wegens de grotere zachtheid beter geschikt voor de modulatie van de gelaatstrekken, als spiegelende expressie van het innerlijke van de mens.

De figuratieve houtsculptuur van Jozef Kets heeft niet alleen iets te maken met een uitzonderlijke degelijke kennis van de rijk geschakeerde gamma's van op de markt aangeboden houtsoorten, maar vertrekt van zijn uitgesproken voorliefde voor hout, dus duidelijk minder voor andere materies, zoals steen. Hout is volgens de kunstenaar een veel warmere materie en bezit ook meer kleur. Uiteraard is dit een louter subjectieve en persoonlijke beoordeling! Voor Kets staat de materie hout gewoon dichter bij de mens!

Kets is niet te bekoren tot het maken van multipels of afgietsels van succesvolle werken. Hij blijft hierin categoriek in zijn kommentaar: "Een kunstenaar tracht schoonheid te scheppen voor iedereen; een kunstwerk kan slechts éénmaal geschapen worden. Een kunstenaar, die een copie van zijn werk verkoopt, verkoopt zichzelf na een tijd. Dit doen alleen derdeklassers. Een echte kunstenaar laat zijn werk niet verkopen 'zoals een pakje boter'. Succes is voorbijvliegend. De kunst echter is onmetelijk groot. Een kunstwerk is nooit af. De mens blijft steeds een bron van nieuwe inspiratie. Mijn leermeester, Floris De Cuyper, zei mij dat de eigenschappen van een kunstenaar zijn: geloof in uzelf, gave en blijvende werklust... Ik blijf geloven in de kunst èn de mens; ik blijf werken..." [5]

• • •

Jozef Kets blijft intussen zijn persoonlijk artistiek gevecht leveren met een weerbarstige materie. De beeldhouwkunst kan weliswaar verschillende wegen van vormgeving bewandelen, maar steeds blijft het kontakt bestaan tussen de te bewerken stof en de ingrijpende beeldhouwer. De kunstzinnigheid van Jozef Kets schuilt er precies in, dat hij zijn gekozen materie op een gewillige wijze kan plooien naar zijn persoonlijke visie. Hij blijft bezeten van zijn boodschap van menselijkheid en vrede. Die boodschap wil hij gewoon uitschreeuwen! Het is die innerlijke stuwing, aangestoken door een emotionele belevenis of een onderbewust sluimerende gedachte of geestelijke inhoud, die in een

gulp van expressieve kracht in de ruimte wordt geprojecteerd. De nauwkeurige observatie van het oeuvre van Kets leert ons, dat er nooit sprake is van enig hiaat of aarzeling tussen de geestelijke achtergrond, de inspirerende gedachte en de makend-kappende hand van de kunstenaar. Dit is een synthese van oprechte kunst, die twee-eenheid tussen inspirerend idee en adekwate expressievorm. Kets ontworstelt aan het vaak weerbarstige hout de incarnatie, van wat in zijn geest en verbeelding woekerde. Dit is dan ook natuurlijke, levensechte, 'levendbarende' kunst.

Laat dit dan een weliswaar terechte beoordeling zijn van binnenskamers, vanwege de vrienden, die de kunstenaar uiteraard beter kennen en juister kunnen interpreteren! Tot een ruim stuk in de zeventiger jaren genoot Jozef Kets nog steeds niet de ruimere algemene erkenning, die hij eigenlijk wel verdiende!

Jozef Kets voelde dit zelf wel aan. Op zijn eigen, directe, lapidaire wijze formuleerde hij zijn mening hierover als volgt: "Het is bedroevend te moeten vaststellen dat vele kunstenaars vergeten worden. De kunstenaar wordt méér en méér geïsoleerd. Onvoldoende informatie leidt tot onvoldoende bestellingen. Het ministerie van Cultuur en Sport zou ons hierbij méér moeten steunen en opdrachten geven. Op gemeentelijk vlak hebben vele politici geen kunstzin en laten zij zich te veel leiden door de prijs van een kunstwerk..." [6]

Het was een niet mis te verstane noodkreet van een gekrenkt kunstenaar! In 1974 werden de verdiensten van beeldhouwer Jozef Kets officieel erkend en verkreeg hij van het Ministerie voor Nederlandse Cultuur een belangrijke studiebeurs. Met die beurs verbleef de kunstenaar in mei 1974 aan het Hoger Instituut voor Plastische Kunsten 'Nikolai Pavlovitsch' te Sofia. Jozef Kets maakte er kennis met de Bulgaarse programma's voor het kunstonderwijs en de verschillende onderwezen kunstdisciplines aan het Instituut zelf. Hij maakte van de

gelegenheid gebruik om bezoeken te brengen aan diverse Bulgaarse steden, bekend om hun rijke bouwkundige, sculpturale en picturale verscheidenheid, zoals de steden Samokov, Pazardchik, Plovdiv, Melnik en Bansko. Ter plaatse vervaardigde Kets er een houten beeldengroep, bestaande uit twee figuren, voorstellend 'De vriendschap onder de Volken'. Dit monumentale beeld, volgens de Bulgaarse deskundigen, 'representatief voor de moderne Belgische plastiek', werd nadien ter beschikking gesteld van het Instituut 'Nikolai Pavlovitsch'.

In hetzelfde jaar 1974 werd Jozef Kets geselecteerd om deel te nemen aan de tentoonstelling van de 'Belgische Beeldhouwkunst' in het Middelheimpark te Antwerpen. Hij nam hieraan deel met het werk 'Verscheurde aarde' (1971, olijfhout, 42).

• • •

Wij wezen er reeds op, dat Jozef Kets de zeer nadrukkelijke beeldhouwer is van de menselijke figuur, meestal afgezonderd in individuele uitbeeldingen, of uitzonderlijker gegroepeerd in eenvoudige samenstellingen van meestal slechts twee figuren. Kets houdt het dus liever bij psychologische introspecties van individuelen, dan bij de uitbeelding van grotere mensengroepen.

In zijn uitbeeldingen laat de beeldhouwer zich bij voorkeur inspireren door algemeen menselijke sentimentaliteit, voortvloeiend uit dagelijkse voorvallen, zoals gevoelens van vreugde, smart, verwonding, dood, moederliefde, e.a. Deze sentimenten plaatst hij bij voorkeur in een centrale kontekst van het gezin, dat hij inderdaad obstinaat blijft bestempelen als de kiemcel en waardemeter van een gezonde maatschappij, die bepaald wordt door schoonmenselijkheid en morele verantwoording. In onze natuurlijke, biologische onbeholpenheid en daardoor op elkaar aangewezenheid beklemtoont Kets met zijn oeuvre steeds de sociale dimensie, noodgedwongen resulterend in broederlijke hulpvaardigheid en pure overlevingsdrift.

Zo beschouwd, is het dan ook logisch, dat Jozef Kets, met bewonderend oog opkijkt naar het onpeilbare mysterie van de vrouw. De vrouw als esthetische vormperfectie van een wonderlijk biologisch cyclisch gebeuren. De vrouw als anima, in de diepte-psychologische beschouwingen van Carl Gustav Jung als een archetype van ideale schoonheid en bekoorlijkheid. De vrouw als een te veroveren einddoel van verheven liefde binnen een bestendige relatie tot voortzetting van de evolutieve zingeving van de menselijke existentie. De kunstenaar ziet hier mogelijkheden in de wisselende landschappelijkheid van het vrouwenlichaam, met zijn nooit totaal verkende geborgenheden en horizonten...

Dit is de periode van sprankelende werken als 'Torso' (1966), 'Torso' (1964), 'Baadster'(1960), 'Torso' (1969), 'Torso' (1972), 'Vrouwentors' (1977) en zijn 'Vrouwentors' (1980).
Vooral zijn 'vrouwentorsen' blijven een inspirerende constante van sterk klassieke vormgeving, met reminiscenties aan het lichamelijke idealisme van de Griekse vormentaal uit de grote Vde eeuw voor Christus.

In de Kets-monografie schreef ik over deze vrouwentorsen de volgende gedachte: "De vraag kan wellicht gesteld worden of het in deze reeks van vrouwentorsen gaat om een regelmatig opborrelend libidineus mannen-syndroom, gekarakteriseerd door een erotische overprikkeling en een vergrote genitale accentuering, of een verdrongen Oedipouscomplex met een voortdurende poging tot achterhaling van het archetypische moederbeeld, gewoonweg geconditioneerd door de functioneel-biologische wetmatigheid van het matriarchaat!" (7)
Tegenover deze volslanke, welvende levendigheid van zijn vrouwenfiguren kapt de beeldhouwer zijn mannenfiguren met een overtuigende hoekige gespierdheid en viriele mannelijkheid. Ik verwijs hier naar de 'Mannentors' (1980).

In de behandeling van het menselijk naakt, draagt Jozef Kets de vrijmoedige boodschap uit van naturistische visie en populair-Romeinse wijsheid van 'mens sana in corpore sano', zonder gefrustreerd schaamtegevoel of gecomplexeerde opdringerigheid.

Als voorstander van de vrije ontplooiing van het menselijk lichaam, moesten logischerwijze verscheidene beelden ontstaan uit bewegingsmotieven, zoals bij voorbeeld het dansen en het turnen. In dit verband verwijs ik uiteraard naar een werk als 'Danseresje' (1968), met de geabstraheerde verheffing van de hele lichaamsritmiek tot één opwaartse werveling van ruimtelijkheid en de tweefigurige groep 'Dans' (1968). Uit dezelfde peiode vermeld ik 'Ballerina' (1967) en 'Figuur in de ruimte' (1968).

Gedifferentieerd van modelé en gekombineerd met het bewustzijn van samenhorigheid in groepsverband, vinden we het element van de dansende beweeglijkheid, als uiting van pure levensvreugde, eveneens terug in het ritmische groepsbeeld 'Levensvreugde' (1971).

• • •

Een opvallend karakteristiek uit de eerste ontwikkelingsfaze van de beeldhouwkunst van Jozef Kets is de weergave van de fysionomie en de gestalte van de mens in vertikaal langgerekte figuren. Het typevoorbeeld hiervan is zeker 'Adolescenten' (1967). Het gaat hier om de veeleisende vormgeving van de hoekige slungelgebaren van pubers, nog onzeker in hun lichaamshouding als gevolg van een onvolgroeide geest. Het is inderdaad de verdienste van de kunstenaar, dat hij zijn thematiek wist op te tillen tot een universeel beeld van een moeilijke faze uit de ontwikkelingsgroei van ieder mens.

De uitrekking van zijn figuren is vorm-technisch een pluspunt geworden van verhoogde spanning en bewegingskracht. Door deze stilering, werd de lijnconstructie heel wat lucieder en de vormgeving subtieler. Kortom, Kets' figuren wonnen aan rankheid en zwierigheid.

Met verhoogde geestelijke alertheid veroveren deze figuren hun eigen ruimtelijkheid. Met overtuigender vrijheid komen ze af op de toeschouwer. Met meer overtuiging verkondigen ze hun evangelische existentie. Ik verwijs uitdrukkelijk naar werken 'Een-zijn' (1967), 'Dans' (1968) en 'Faust' (1967).

Die tocht naar meer ruimtelijkheid in de sculptuur van Jozef Kets gaat gepaard met de creatie van allerlei doorboringen, uithollingen en grote uitsparingen in de massale klompvastheid van zijn beelden. Dit betekent dus de integratie van de ruimteschepping in de sculpturen zelf. Dit resulteert duidelijk in een verhoogde dimensionaliteit en een subtiel spel van kontrasterende luchtigheid.

Karakteristiek voor dit soort werken, noem ik zeker 'Bevruchting' (1968). Stilistisch betekent dit een doorleefd rijpingsproces van conceptie en kristallisatie van een vindingsidee in een zelfstandige ruimtelijkheid.

Het is meteen een gelukkige vaststelling, dat Jozef Kets zich niet heeft laten verleiden tot het rustige bewandelen van het pad van epigonisme en verdoezelde imitatie, maar dat hij zich vrij spoedig heeft losgeworsteld uit de webben van binnen- en buitenlandse beïnvloeding met ronkende namen.

Bij voorkeur grijpt Kets in zijn sculpturen met geïntegreerde ruimteschepping terug naar het olijfhout. Daarbij maakt Kets gebruik van de soms eeuwenoude vlam- en nervenrijkdom van het hout. Kets gebruikt deze natuurlijke rijkdom om de beweeglijkheid en richting van zijn uitgespitste tentakel-ledematen te stimuleren of om de uitgespaarde of nog aanwezige welvingen op cruciale plaatsen van het lichaam extra te beklemtonen.

• • •

Karakteristiek voor het oeuvre van Jozef Kets uit de periode 1970-76 is de veel voorkomende kombinatie van torsachtige structuren met een opwaarts wringende vleugel. Psychologisch kan dit zeker geduid worden als een instinkmatige wilsuiting van de kunstenaar, als een 'sierlijk artistieke ontsnapping' aan onbewuste remmingen en bindingen. Deze plots opduikende wrongen en uitwaaierende vleugelstructuren in het oeuvre van Kets zijn ook de veruitwendigde symbolen van zijn innerlijke 'wiekslag' naar bestendige artistieke vernieuwing en 'renaissance' van zijn sculpturale begaafdheid.

Enigszins literair omschreef ik dit vormtechnische fenomeen in zijn werk, in 1981, als volgt : "De vleugels van deze beelden zijn niet alleen de voelsprieten of luistergrage antennes van een gevoelig hart voor de bekommernissen van de medemens; maar zijn tevens de uitdeinende horizontwegen voor de niet-gecensureerde gedachtenloop van het vrije woord, zeggingskracht van een humane beschaving in het bereik van zelfstandige wilsbeschikkingen." (8)

Deze evasieve modeleertechniek vinden we duidelijk terug in een aantal werken met overeenkomstige titels, zoals 'Noodkreet' (1973), 'Op de vleugels der liefde' (1970), 'Vegetaal' (1974), 'Gewonde vogel' (1974), 'Mens-Dier' (1976), 'Welvend' (1976), 'Spanning' (1976) en een hernieuwde 'Noodkreet' (1978).

Intussen stelt de kunstenaar zijn eigen kunstproduktie ernstig in vraag! Ook Kets voelt de 'uiteindelijke beperkingen van de artistieke creatie' aan. In zijn heroïsche gevecht - dagelijks herhaald! - met de materie, met de onuitputtelijke variatie van de natuurlijke vormgeving in het meest elementaire vegetatieve bestaan van de boom of zelfs in de restanten van aangespoeld wrakhout, moet de kritisch ingestelde kunstenaar in het reine komen met zichzelf, dit wil zeggen tot Socratische zelfkennis komen. Welke middelen blijven er de kunstenaar nog over, om blijvend en vooral zinnig artistiek bezig te blijven, in oprechte eer-

lijkheid tegenover zijn publiek? Met welke techniek en in welke stilistische richting kan de 'hedendaagse' artiest de schijn van oorspronkelijkheid, persoonlijke benadering en drang tot communicatie nog hoog houden? Is alles niet reeds gezegd of op enige andere wijze tot kunstzinnige uitdrukking gebracht? Gedachten, om waanzinnig bij te worden!

In een volgende reeks van werken buigt Kets zich deemoedig voor dit inzicht. Met een minimum aan persoonlijke manuele tussenkomst bevrijdt Jozef Kets zijn originele houtstronken van al hun bijkomstige vertakkingen, om de gespierde stamstrakheid van het blote hout het olijfkleurige verhaal te laten vertellen van een glorieus verleden, een heldhaftige strijd tegen de polluerende verwoesting van het heden en de verwachting op reïncarnatie in gekapte vorm. Kets eerbiedigt nu meer dan ooit het primitieve elementarisme in de stofwisselende verschijningsvormen van de natuur.

Wars van ieder abstraherend gebazel of pseudo-intellectueel mysticisme, is Jozef Kets met onverzettelijke koppigheid blijven vasthouden aan de figuratieve uitbeelding van zijn diepmenselijke gevoelswereld en zijn sterke sociale bewogenheid.

De waarde van de mens, als maatstaf van alle dingen, manifesteert zich in het oeuvre van Jozef Kets tot een persoonlijke visie op de tijdsgebonden mens, de mens van nu. Vanzelfsprekend zullen deze uitbeeldingen dan ook vaak uitmonden in vaak ingehouden-smartelijke of aangrijpend-dramatische expressies. Met deze uitbeeldingen weet Kets vanuit zijn eerlijke basis van elementaire burgerzin en politiek engagement voor de 'kleine man' vaak de gestroomlijnde partijpolitieke opinievorming en propagandistische 'blok'-vorming te doorprikken. Ik verwijs hier duidelijk naar zijn geëngageerd werk 'Vietnam I, II en III' uit 1969.

Uit werken als 'De XXste eeuw' (1970), 'Mens-Dier' (1976) en 'Noodkreet' (1978) klinkt zeer hoorbaar Kets' droefheid en ontgoocheling om de gang van zaken in onze wereld, die door de 'mensheid' stilaan maar zeker in zijn bestaan aangetast, vergiftigd, bedreigd en vernietigd dreigt te worden! Of het existentiële Sartre-gevoel, dat wijzelf de hel zijn!

Tegenover zijn meer ruimtelijke en gevleugelde uitdrukkingswijze van de vorige jaren, waarbij vooral het olijfhout hem erg dienstig was, gaat Jozef Kets nu over tot meer zwart-gesloten, ebbehouten blokbeelden. Het gaat daarbij dan ook meestal om meerfigurige groepssculpturen. Kets wil daarin vooral de geluks- en liefdesrelatie tussen elkaar aanvullende partners, of het gelukuitstralende ouderschap nadrukkelijk beklemtonen. Duidelijk komt in deze beelden tot uiting: het naar elkaar toeneigen, het in elkaar verstrengeld zijn, de behoefte aan elkaars aanwezigheid, het lijfelijke kontakt in de vorm van een tedere streling of beschermend gebaar.

Typische werken uit deze periode zijn ongetwijfeld 'Gezin' (1976), 'Toewijding' (1976), 'Samen zijn' (1977) en 'Een-heid' (1980).

Met deze eerder statische, opgestuikte beelden slaat Kets eigenlijk automatisch een kunsthistorische brug naar de oudste sculpturale expressies in de menselijke beschavingsgeschiedenis, meer bepaald een Sumerische en Oud-Egyptische beeldhouwkunst. Kets heeft hierbij dan niet alleen het blokmodel overgenomen maar ook de onderlinge verhouding en het grootte-verschil tussen de steeds beschermende mannelijke figuur en de toevlucht de vrouwelijke figuur. In de tweede helft van de jaren zeventig legt Kets in zijn beeldhouwkunst duidelijk getuigenis af van een 'huiselijke geluksberoezing'. Denken we maar aan de werken als 'Bescherming' (1974), 'Vriendschap' (1974), 'Moederliefde' (1975) en 'Verbondenheid' (1975), respectievelijk gekapt in olijfhout, notelaar, bubinga en robinia. Daaruit blijkt, dat de

kunstenaar zijn zorgvuldige keuze van houtsoort niet enkel baseert op de zuiver materiële structuur van het hout, maar ook harmonieert met zijn uit te beelden thema. Kets laat dus niets aan het toeval over! Uit deze beschouwde periode gaat Kets voorop als "... de beeldhouwer van de soliede vormen, de gebonden structuur, de zuivere vormeenheid en de beheerste geslotenheid, meteen de beeldhouwer van de menselijke ingetogenheid en de mannelijke tederheid. De mensen zijn in een vrij strakke houding voorgesteld, maar er huist een sterk geladen - hoewel ingehouden - gevoelsleven in." (9)

• • •

Terloops wil ik hier ook nog even melding maken van de talrijke reliëfs uit de vroegere werkingsperiode van de kunstenaar. Deze werken hebben meestal een literair-folkloristisch of anekdotisch aanknopingspunt. Meestal zijn de prettig-artistieke wandversieringen voor de huiskamer, eerder van beperkt formaat. Illustratief is hier zeker 'Reinaert' (1969), een paneel met gesculpteerde figuren in hoog-reliëf.

In deze reliëfkunst valt het op hoe Jozef Kets, als bewust vrijdenkende geest in een dagelijkse beleving van pluralistische verdraagzaamheid, zich aangetrokken voelt tot de figuur van de historische Christus. Getuigen daarvan zijn 'Christuskoppen' uit 1969 en 1970. Het gaat hierbij steeds om de uitbeelding van Christus als 'Man van Smarten', hard-realistisch uitgekapt als een aftakelend gelaat, doorploegd met de sporen van een barbaars lijden. Dit is duidelijk Kets' "bewondering voor deze radikale, zelotische ijveraar voor wereldorde, deze eenzame liefdesboodschapper, deze hippe revolutionair van de geweldloosheid, die zich met een onbegrijpbaar masochisme naar de dood toe manoeuvreerde! Het gaat hier om een Christus als symbolische vertegenwoordiger van al de idealistische verlichte geesten, die ooit in de moeizame geschiedenis van de mensheid een poging willen ondernemen van vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid." (10)

Is dit bij de 'mens Kets' het tragische besef van de onmogelijkheid van deze dromen, of bij de 'kunstenaar Kets' toch nog een greintje hoop op een steeds nieuwe toekomst ...?

De bekommernis om de waarde van het gezin en de bewondering om het moederschap blijven ook in Kets' reliëfkunst vaste themata. Vermelden we ook nog zijn groot reliëf 'Don Quichote' (1967), die andere onsterfelijke schimmenridder en windmolenvechter uit Cervantes' bijdrage tot de wereldliteratuur.

Een totaal andere aktiviteit van Jozef Kets, maar toch weer onmiskenbaar aansluitend bij zijn intense belangstelling voor de lokale folklore, was zijn aanmaak van de kop voor de nieuwe Deurnese reuzin 'Preuteldame', voor de traditionele jaarlijkse ommegang tijdens de bevrijdingsfeesten, begin september. Het was een initiatief van de plaatselijke heemkundige kring Turninum. Kets klaarde deze klus in een viertal dagen.

• • •

Jozef Kets heeft de moeilijke taak op zich genomen, om via de lastige techniek van de 'taille-directe' zovele schitterende werken te creëren, die blijven opvallen door hun volgehouden sobere moderne stilistiek, meestal sprekend figuratief, soms met enige abstraherende vleugelslag. Het is zeker ongepast nu reeds dit overschouwde oeuvre van deze kunstenaar als voltooid of beëindigd te beschouwen. Jozef Kets kapt immers gestaag verder! Misschien niet meer zo rusteloos gedreven als weleer, wellicht niet meer zo onder de tijdsdruk werkend, maar gelouterd en relativerend door de jaren en de levenservaring. Toch bewijzen de hier geëxposeerde recente werken, dat Kets niet kan stil zitten, dat hij niet gewoon kan rusten op de reeds binnengehaalde lauweren. Kets blijft zijn levenslijn doortrekken : gevolg geven aan zijn begenadigde roeping als kunstenaar. Kortom, zijn talenten blijven gebruiken om schoonheid te scheppen en als communicatief en geëngageerd mens anderen daarin te laten delen. Zoveel mogelijk anderen! Daarom heeft ook deze tentoonstelling weer haar betekenis!

Voor het voldragen, rijpe oeuvre van Jozef Kets blijven we dus twee grote, elkaar perfekt aanvullende artistieke perioden onderkennen. De eerste periode werd gekenmerkt door gesloten, krachtig geblokte sculpturen met vaak anekdotische achtergronden. Hier zijn ongetwijfeld verwijzingen te maken naar het internationale expressionisme in de beeldhouwkunst. De esthetiek van de robuuste vorm werd in deze periode sterk geaccentueerd.

In de daaropvolgende periode kregen de werken van Kets een groter dynamische kracht, meer openheid en werden zij als het ware opgestuwd in een sterke ritmiek. Stilistisch bleef Kets ook in deze periode overtuigd sober. Hij beperkte zich tot de essentie. Alle afleidende bijkomstigheden werden heel bewust weggelaten.Het is ook de tijd van een meer gevarieerde universaliteit in zijn thematiek. Ook surrealistische opborrelingen worden niet strikt gemeden. Kets bijt zich nu vast in abstraherende en subtiele expressies van individuele ideeën en toevalige indrukken.

Dit alles heeft geresulteerd in het feit dat Jozef Kets, dank zij zijn onverdroten werkzaamheid, zich als selfmade-man een vaste stek veroverd heeft in de hedendaagse Vlaamse beeldhouwkunst. Daarom is het goed, dat deze expositie met een groot overzicht van zijn oeuvre, dit herbevestigt. De generaties kunstenaars volgen zich immers steeds vlugger en vlugger op en ... het geheugen van de gemeenschap blijkt zo kort te zijn! Nochtans toont de grootheid van een volk zich onder meer in de erkenning van de eigen kunstenaars! Het blijft mijn overtuiging, dat Kets, één van die kunstenaars is , die onze blijvende erkenning en waardering oprecht verdient.

Is zijn werk immers niet de 'kunstzinnige verbeelding van eenvoudige natuurkracht en ingetogen levensgeluk'?

• • •

Dirk Stappaerts
Lic. Germ. Fil. / Lic. Kunstg. & Archeologie

Noten:

(1) R. TURKRY in ts. Socialistische Standpunten 'Beeldhouwer J. Kets of het stigma van het hout...' 1977, jrg. 24, nr.1, pp. 51-54.
(2) R. TURKRY, ibid.
(3) J. BORLOO in Deurne Boven dd. 19.6.1965 'J. Kets. Een beeldhouwer in de branding'.
(4) Fr. DE WINNE in Gemeentenieuws dd. 7.9.1967 'Beeldhouwer Kets Jos ekspozeert in zijn atelier'.
(5) J. Kets in een interview met Isi Moyson, verschenen in Sporta, 1971, jrg. 25, dec. pp. 349-350.
(6) ibid.
(7) D. STAPPAERTS, 'Jozef Kets', monografie, Deurne, 1981, p. 237.
(8) ibid., p. 242.
(9) R. TURKRY in Bevrijding, 1980, nr. 5 'Beeldhouwen een beroep of kunst'.
(10) D. STAPPAERTS, op. cit., p. 248.

BESCHERMING
57,5 cm Houtsoort: Robinia 1975

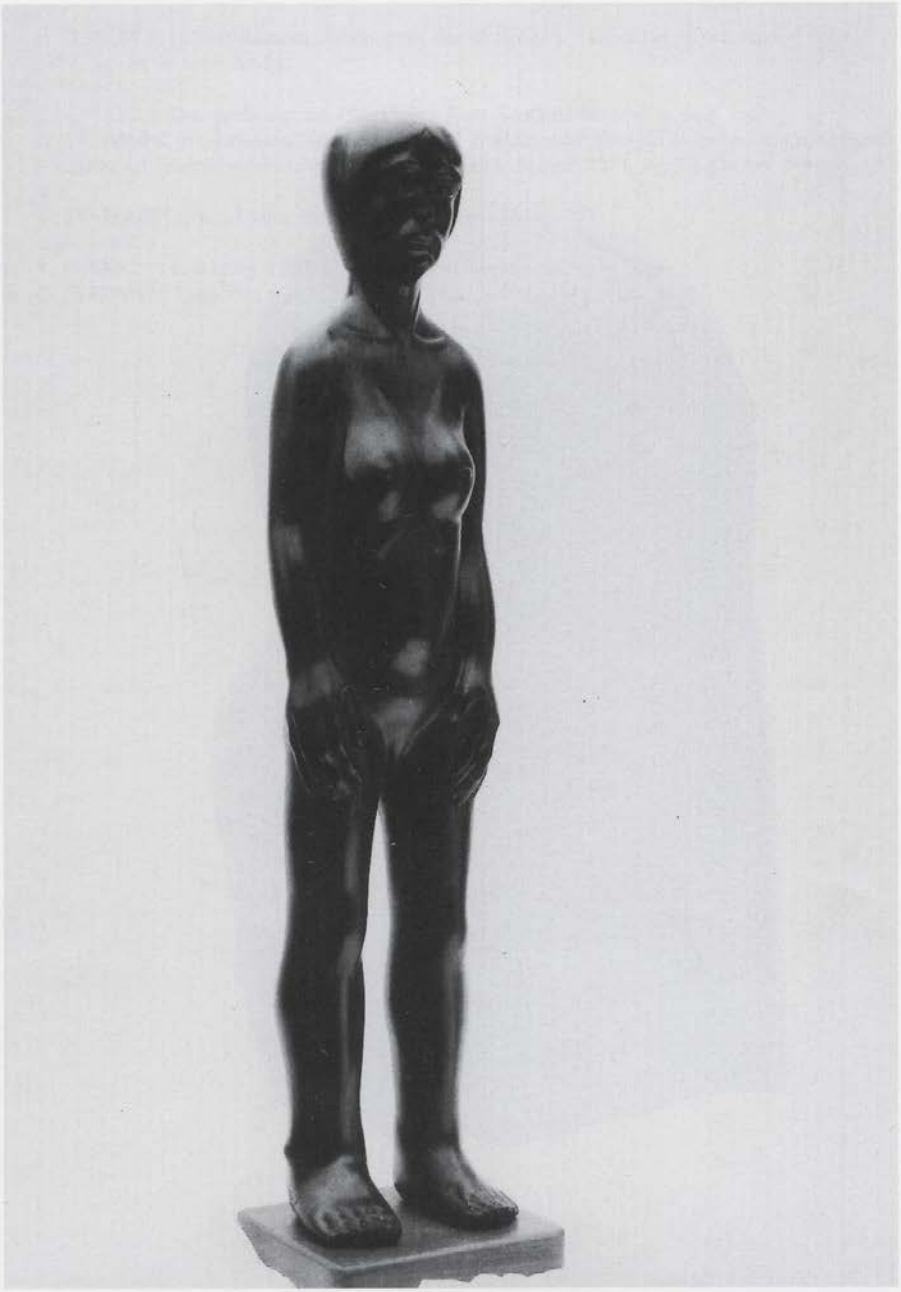

BAADSTER
89 cm Houtsoort: Ebbenhout 1979

CONJUNCTIE
95 cm Houtsoort: Kerselaar 1988

SIERLIJKHEID
(tors) 111 cm Houtsoort: Olm 1989

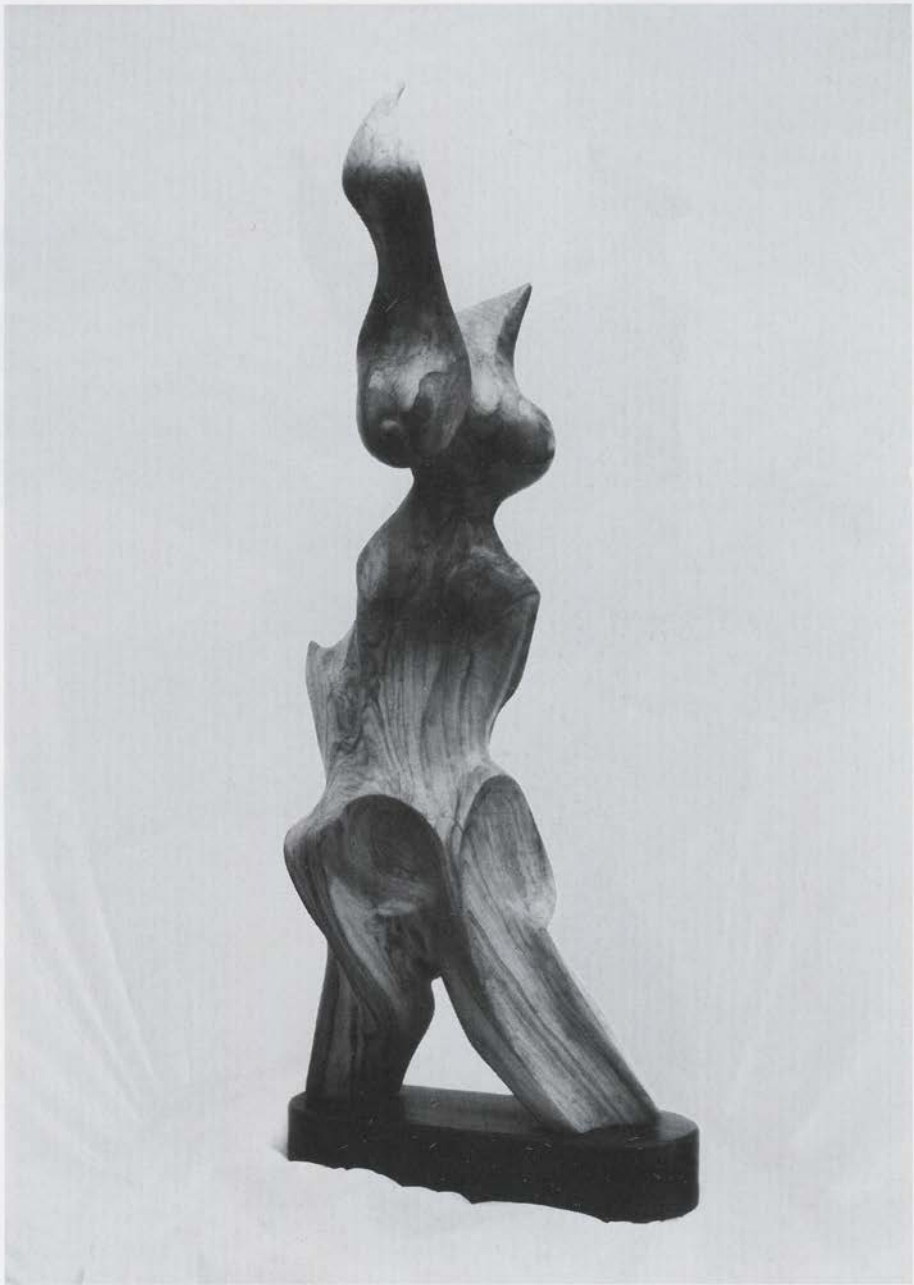

SCHOONHEID
97 cm Houtsoort: Olijfhout 1990

SCHEPPING
102 cm Houtsoort: Olijfhout 1990

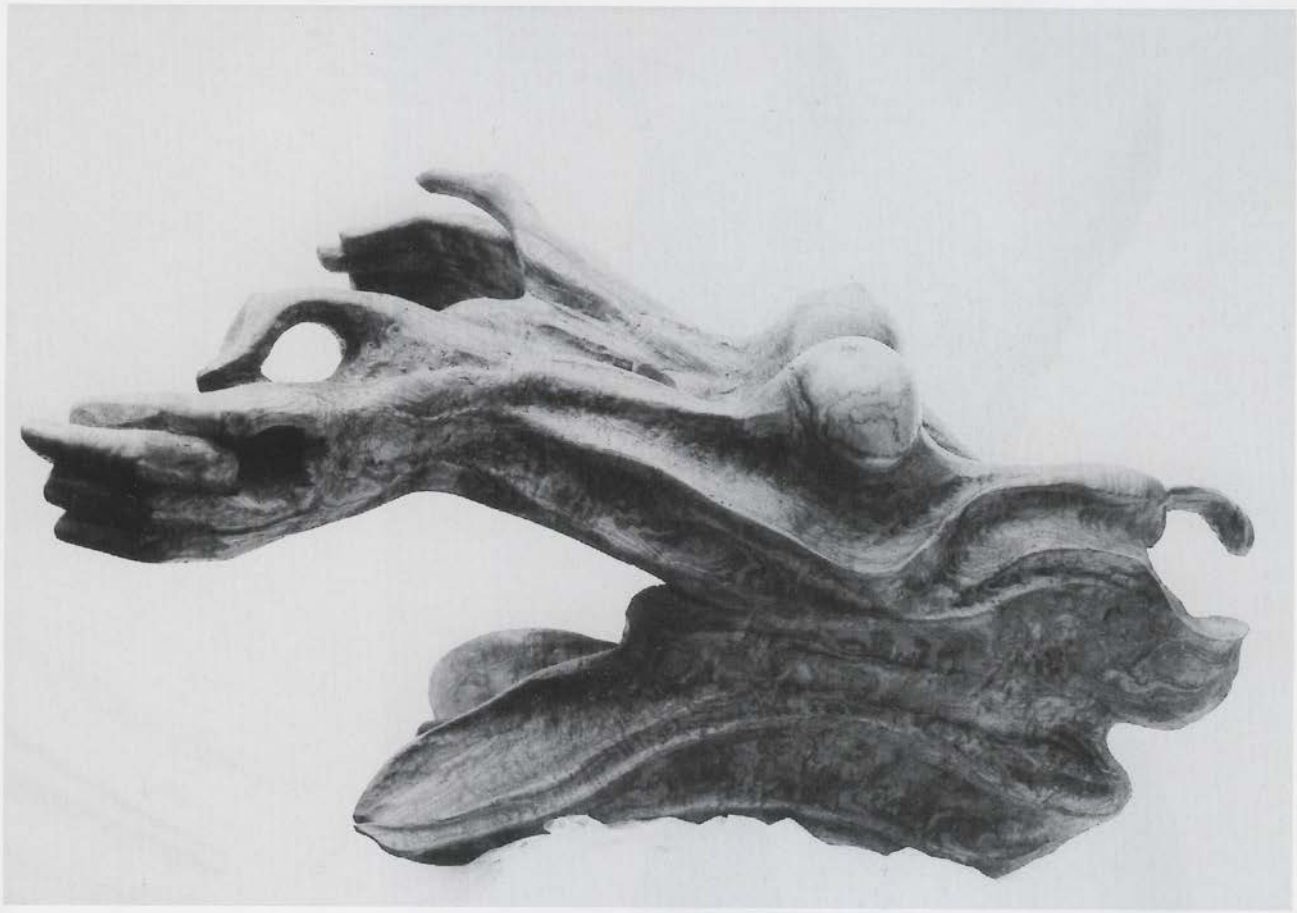

OERKRACHT
50 cm Houtsoort: Olijfhout 1991

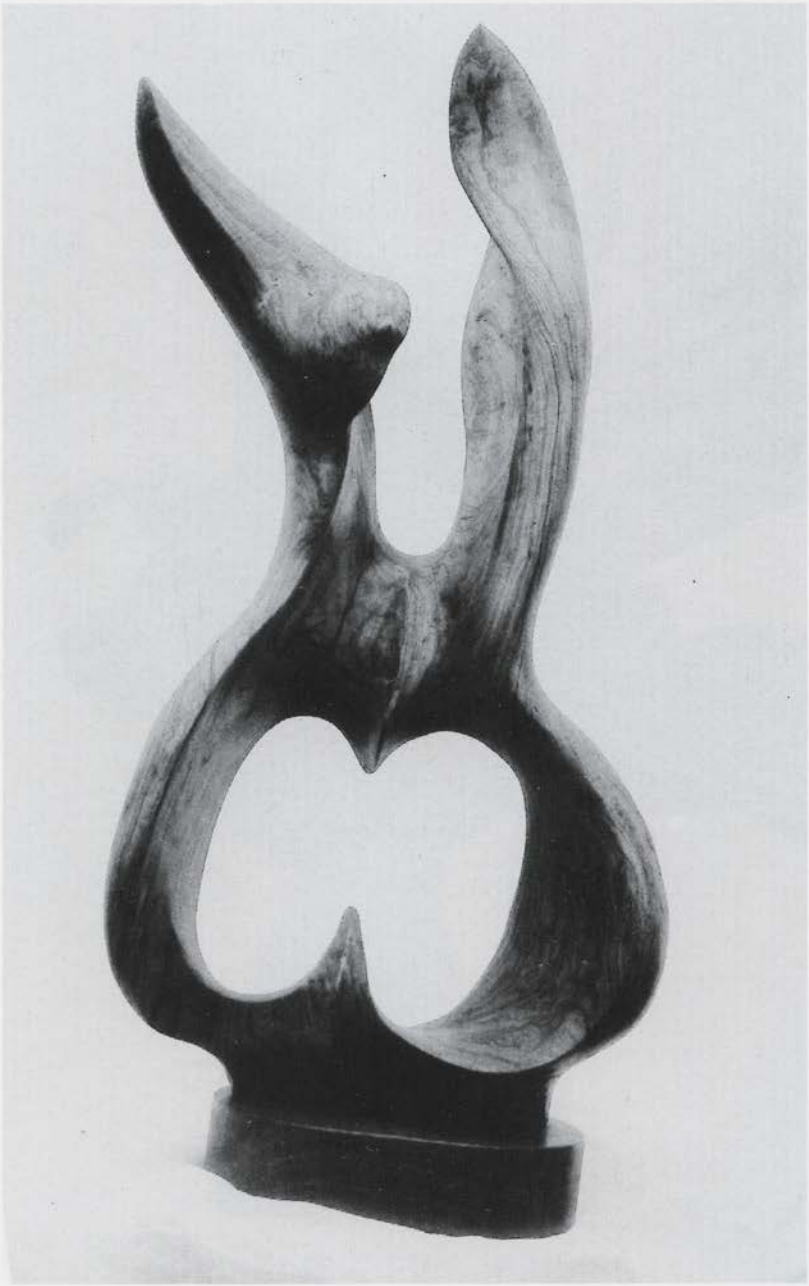

INTIEM
78 cm. Houtsoort: Olijfhout 1991

HEKS
88,5 cm.Houtsoort: Olijfhout 1992

MASSACRE
103 cm. Houtsoort: Olijfhout 1993

LICHT EN LEVEN
76 cm Houtsoort: Olijfhout 1993

OPWAARTSE BEWEGING
86 cm Houtsoort: Olijfhout 1993

PATRIARCHE
57,5 cm Houtsoort: Eik 1993

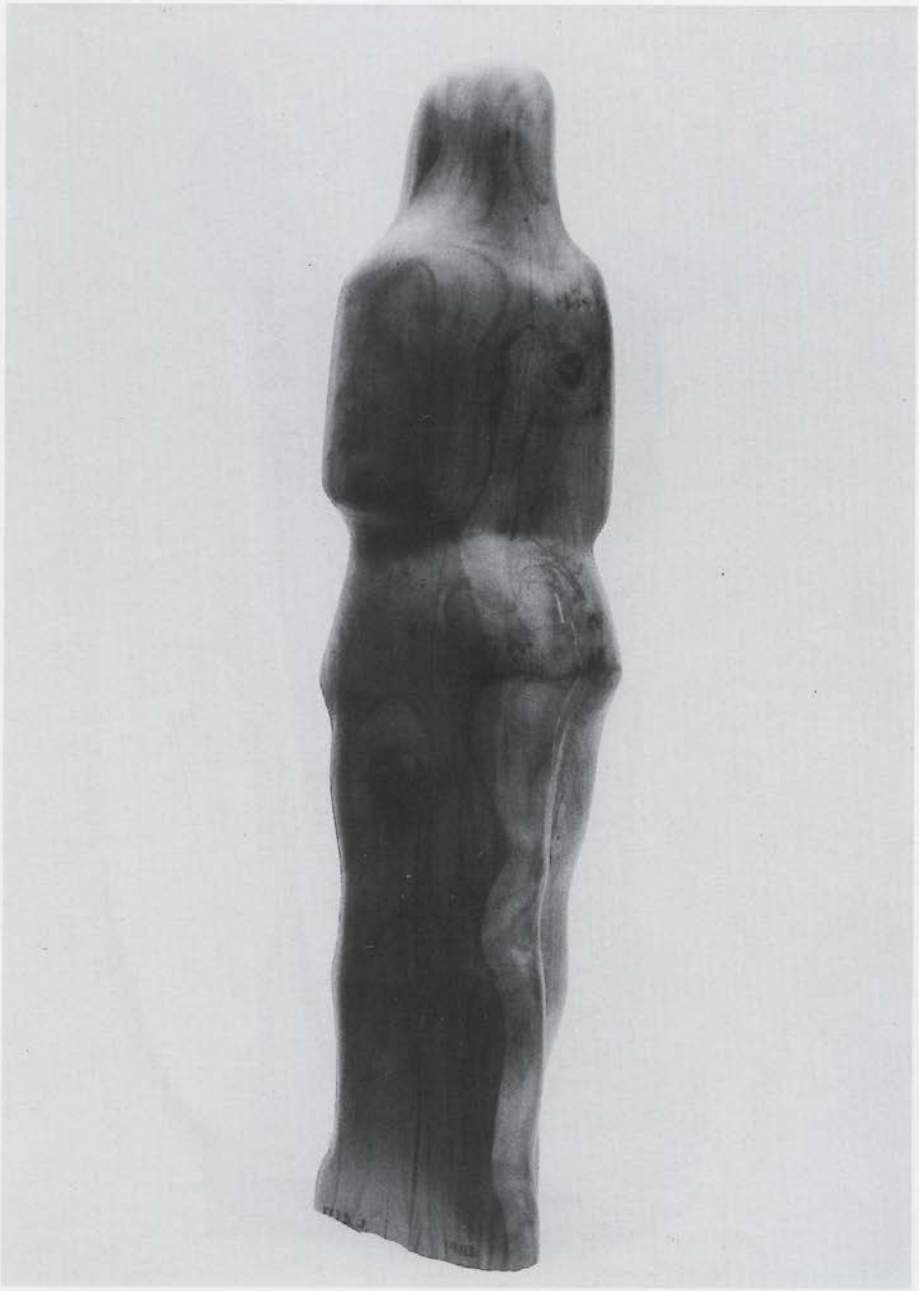

EEN-ZIJN
103 cm Houtsoort: kerselaar 1993

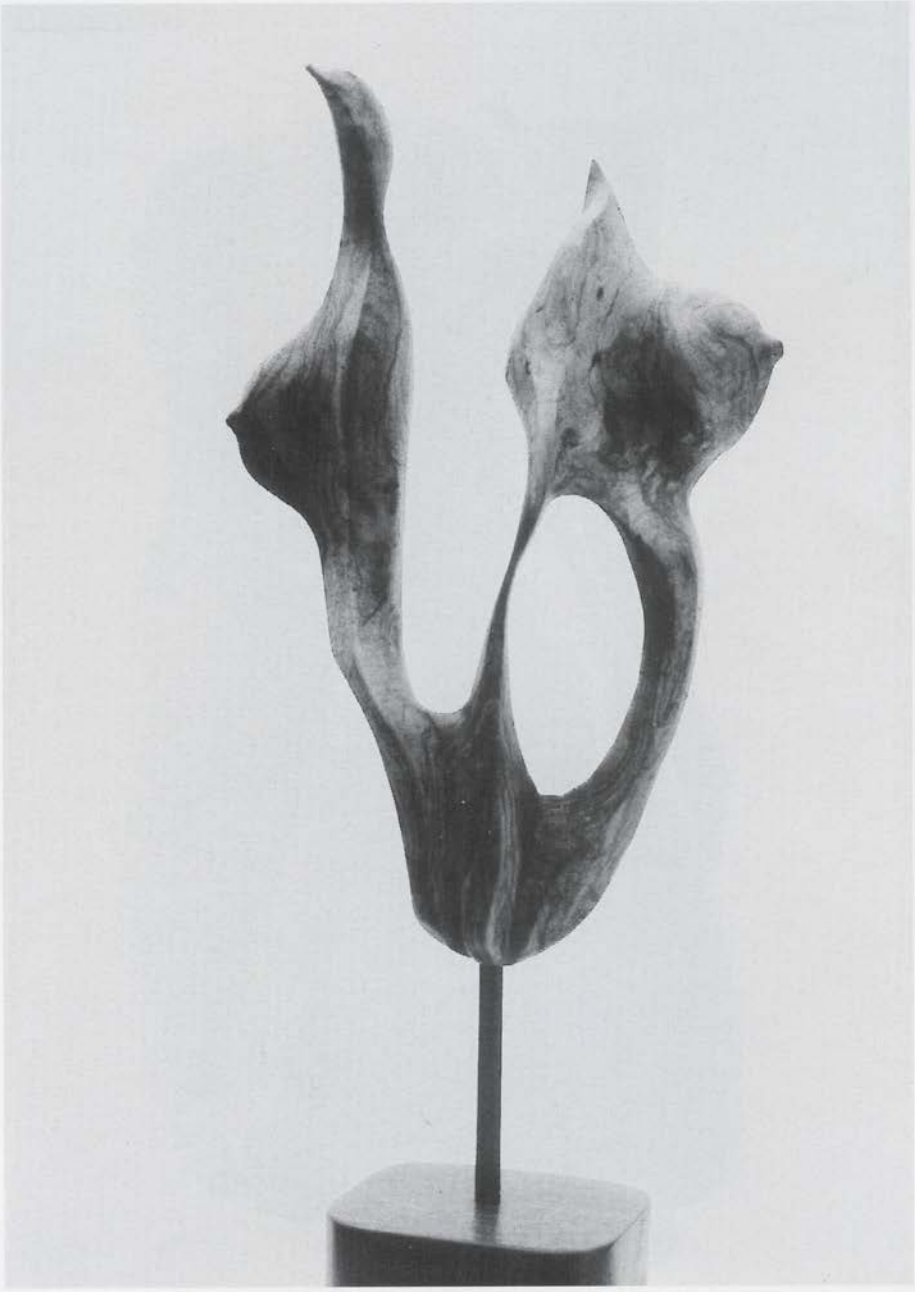

ELEGANTIE
60 cm Houtsoort: Olijfhout 1993

MEDUSA
75 cm Houtsoort: Oude eik 1994

VROUWELIJK
97 cm Houtsoort: Amandelhout 1995

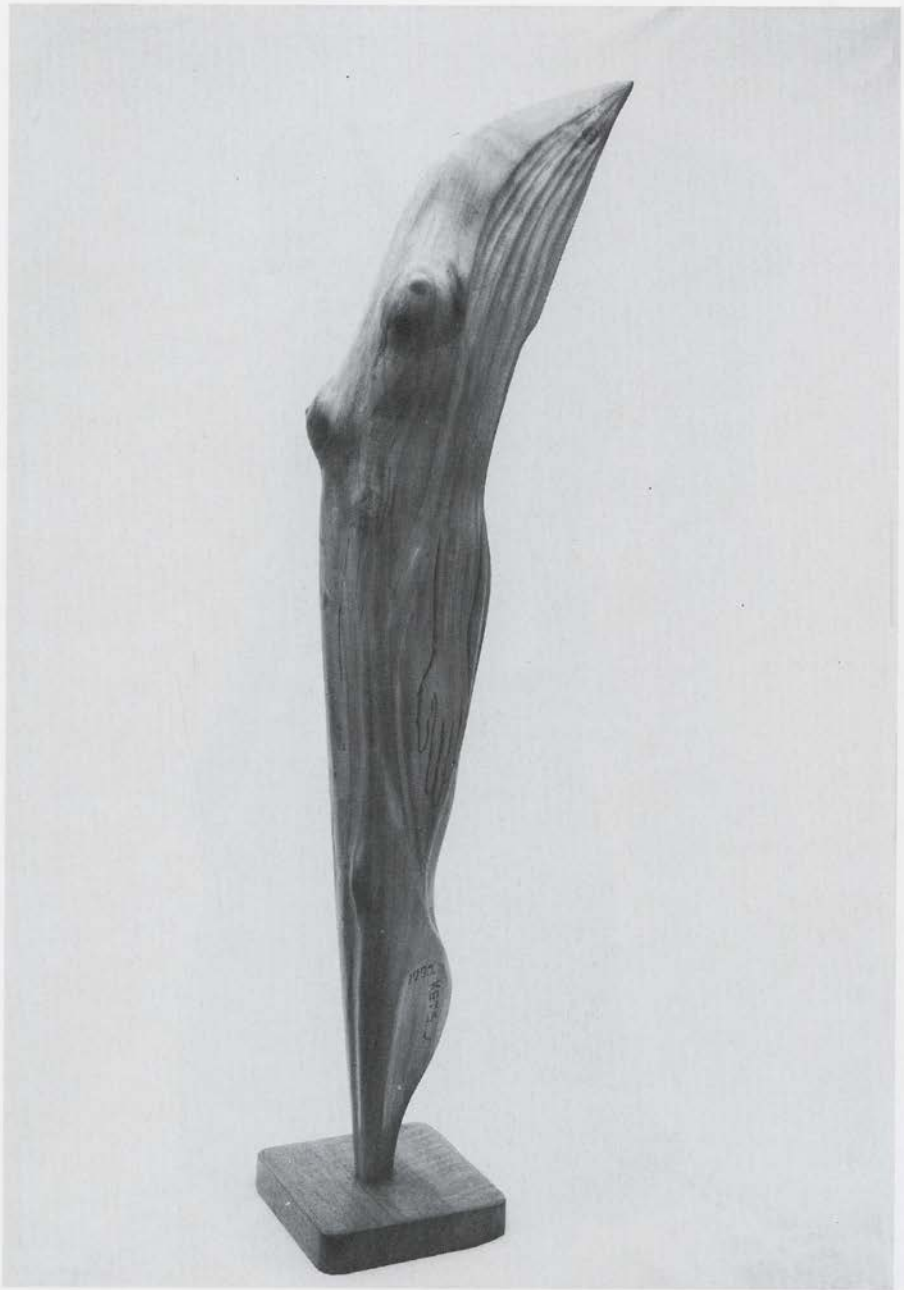

UITDAGEND
133 cm Houtsoort: Vurenhout 1995

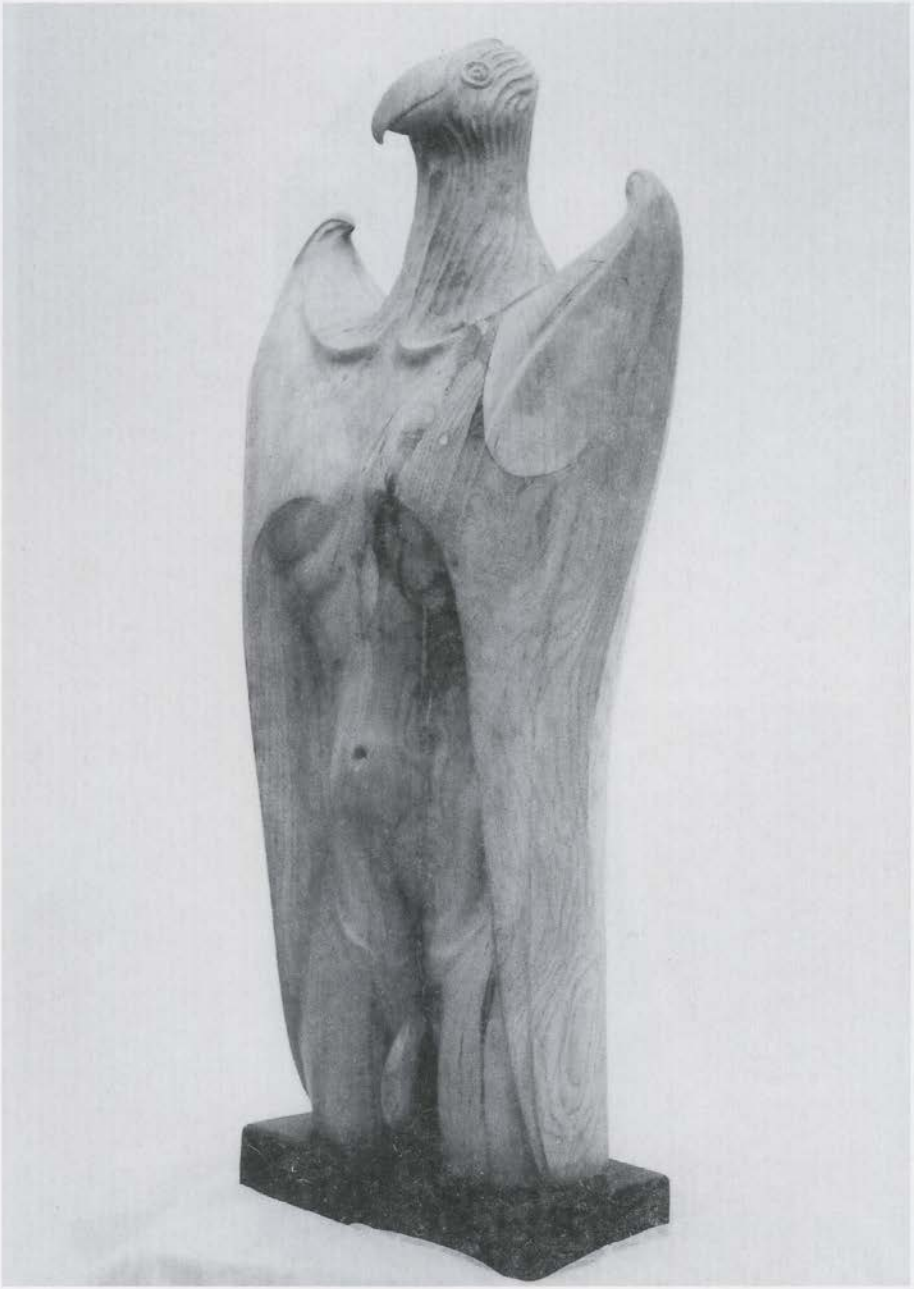

PHENIX
98 cm Houtsoort: Essenhout 1995

TORS
98 cm Houtsoort: Eik 1996